

Мостепан С. Д.
студент

Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана

Mostepan Sergii

Student of the International Trade Department
Kyiv National Economic University named by V. Get'man

«ЗЕЛЕНЕ КРЕДИТУВАННЯ» ЯК ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ НА СВІТОВОМУ РИНКУ КРЕДИТНИХ ПОСЛУГ

Анотація. Формування нового напрямку на світовому ринку кредитних послуг спричинене світовими економічними та екологічними проблемами. Для боротьби з екологічними ризиками міжнародні організації впроваджують стратегії та плани дій щодо підвищення якості, безпечності та екологічності енергетичних ресурсів. Для виконання поставлених завдань виникає необхідність фінансування проєктів, які покликані вирішити глобальні та локальні проблеми. Світовий капітал акумулюють фінансові установи, зокрема банки, які за допомогою кредитування здійснюють перерозподіл коштів у різні сфери світової економіки. Метою статті є огляд світового ринку «зеленого кредитування», що є ефективним інструментом фінансування проєктів з альтернативної енергетики, підвищення енергоефективності та ресурсозбереження. Традиційні підходи до визначення сутності ринку кредитування та його функцій, що базуються на акумулюванні та перерозподілі капіталу, не є повними сьогодні, коли до них додалась ще соціально-екологічна функція, яка виражається в «зеленому кредитуванні».

Ключові слова: «зелене кредитування», енергоефективність, ресурсозбереження, світовий кредитний ринок, перерозподіл капіталу, фінансування проєктів, банки.

Вступ та постановка проблеми. У 2015 році була прийнята остання концепція сталого розвитку ООН як ключові напрями розвитку країн, що включають 17 головних цілей подолання найгостріших завдань, з якими зіштовхнулось людство. Сьома ціль звучить, як «доступна та чиста енергія», а також містить рекомендації щодо забезпечення доступу до недорогої, надійної та екологічно чистої енергії. Сьогодні під цим розуміють інвестиції в сектор альтернативної енергетики та ресурсозбереження. Кредитування перестало виконувати лише акумулюючу та перерозподільну функції у світовій економіці, адже до них додалась соціально-екологічна функція.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку світового ринку кредитних послуг та його роль в розвитку національного кредитного ринку вивчали такі українські науковці, як В. Гець, П. Куцик, В. Колосова, М. Бех. М. Бех зазначав, що міжнародне кредитування є однією з основних складових світової економіки. Світовий ринок кредитних послуг в розрізі банківських кредитів вивчали Г. Марковіч, І. Фішер, У. Шарп та інші вчені, що присвячували свої роботи проблемі становлення світового ринку банківських кредитів. Однак жоден з цих дослідників не розглядав кредитування як інструмент ефективної екологічно-економічної політики для забезпечення сталого розвитку світової економіки.

Метою статті є аналіз та дослідження напрямку «зеленого кредитування» на світовому та національному ринках кредитних послуг.

Результати дослідження. Після 2014 року міжнародна банківська система та міжнародні потоки капіталу продовжували пристосовуватись до змін у світовому попиті. Протягом кількох років після глобальної фінансової кризи найбільш розвинуті країни переживали надмірне навантаження на послаблену банківську систему. Останнім часом ситуація змінилась «багатошвидкісною» глобальною економікою, що характеризується зростанням деяких розвинених країн, зокрема Сполучених Штатів та Сполученого Королівства. Не перспективними стали Євросоюз та Япо-

нія, а також спостерігається уповільнення розвитку деяких країн, що розвиваються.

Світовий кредитний ринок почав зростати у першому кварталі 2014 року та продовжував розширюватися в другому та третьому напрямках (рис. 2).

Світовий ринок кредитування в всіх секторах зріс на 494 млрд. дол. США за 3 квартал 2014 року [4]. Як наслідок, темпи зростання у відсотковому виразі за 3 квартал 2014 року склали 1%. Кредитування небанківськими фінансовими установами збільшувалося трохи швидше (на 6%), ніж кредитування банками, яке збільшилось на 4%. Міжнародне кредитування в розвинених країнах зросло на 3%, тоді як обсяг міжнародного кредитування в країнах, що розвиваються, збільшився на 11%. Міжнародне кредитування розвинених країн зросло на 22% (з урахуванням обмінних курсів) з вересня 2007 року, тоді як кредитування ЕМЕ зросло на 33%. Невисокий попит на міжнародних ринках країн з розвинутою економікою у сумі 21,1 трлн. дол. США у 2014 році залишається нижче рівня у 28,4 трлн. дол. США, досягнутого в першому кварталі 2008 року. Водночас попит на кредитування в країнах, що розвиваються, навпаки, зараз значно перевищує докризовий рівень.

Стійкість до світової кризи найбільше продемонстрували синдіковані кредити. Синдіковане кредитування зросло на 2% у 2018 році відносно 2017 року. Глобальне синдіковане кредитування протягом першої половини 2018 року досягло 2,47 трлн дол. США незважаючи на те, що у 2017 році було заключено на 13% угод більше. США мають найбільшу частку на світовому ринку синдікованих кредитів з портфелем у 1,51 трлн. дол. США, що на 10% більше, ніж у 2017 році. Кредитування в Об'єднаному Королівстві становить 94,8 млрд. дол. США та 101 угоду відповідно зі зменшенням доходів від кредитування на 23% та обсягу портфеля кредитів на 21% порівняно з минулим роком [1, с. 45].

Найбільшим реципієнтом таких кредитів є США (табл. 1).

Із синдікованих позик, які надавалися впродовж 2014 року, 3 610 (82%) фінансуються проектами в секторах з деякими екологічними видами діяльності, тоді як решта 18% надавалися в сектори, де така діяльність відсутня (рис. 1).

З огляду на загальний обсяг усіх синдікованих кредитів у 2014 році майже 15% фінансували «зелені проекти». «Зелена» частка обсягу всіх кредитів становить 164,7 млрд. дол. США із загальної суми 1,1 трлн. дол. (рис. 3).

На рис. 2 показано розподіл зелених кредитів за видами економічної діяльності. Рис. 2 показує, що більшість цих фінансових потоків йдуть у проекти екологічно чистої енергетики (62,4 млрд. дол. США, або 38%) та «зелені» проекти з нерухомості (51 млрд. дол. США, або 31%) (рис. 2).

Найбільшим реципієнтом «зеленого кредитування» у світі у 2014 році стали США (рис. 3).

Дивлячись на розподіл грошової вартості зелених кредитів по країні, бачимо, що найбільша частка кредитів

зосереджена в США із загальною часткою в 35%, у Великобританія вона становить 8%, Австралії та Франції – по 6%, Японія – 5%. Серед ринків, що розвиваються, Китай та Індія мають найбільшу кількість «зелених кредитів», а саме обидва вони складають близько 4% від загального кредитного портфеля. Ці відмінності можуть бути пов'язані з великим розміром позикового ринку Сполучених Штатів; відкритістю інформації щодо «зелених проектів» у США та інших розвинутих країнах, на відміну від ринків, що розвиваються, на яких менше доступу до такої інформації; також відіграє роль рівень розвитку фінансових ринків (зниження самофінансування та збільшення частки цінних паперів/синдікованих позик порівняно з приватними позиками у США) [2].

Група Світового банку активно підтримує країни, що розвиваються, щодо «зеленого фінансування». У 2014 році кошти на фінансування проектів енергоефективності та ресурсозбереження за участю Світового банку найбільше отримали позичальники в Китаї та Індії (понад 6 мільярдів доларів), Туреччині (більше 4 мільярдів дола-

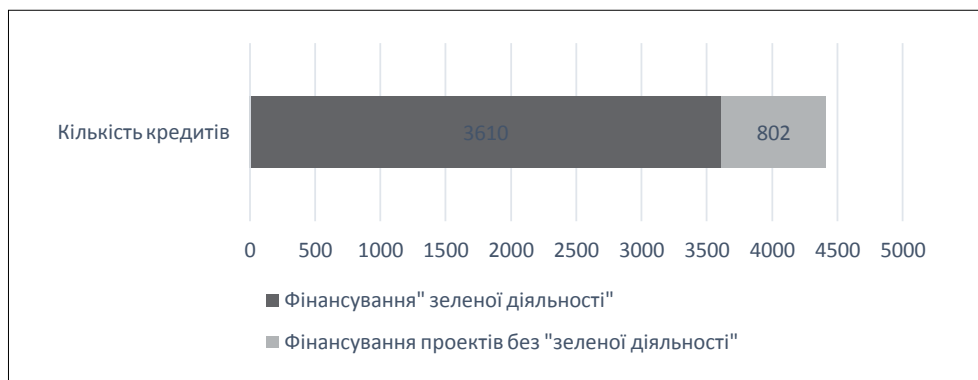

Рис. 1. Частка «зелених кредитів» у загальній кількості синдікованих кредитів в кількості угод

Джерело: "IFC Report"

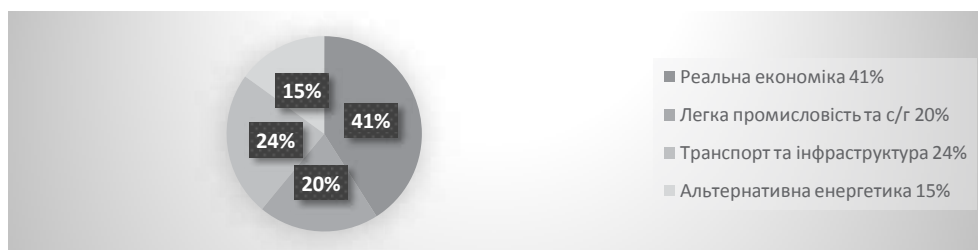

Рис. 2. Зелені кредити по секторах економіки

Джерело: розроблено автором на основі джерела [2]

Таблиця 1

Синдіковані кредити по регіонах за 1 половину 2017 та 2018 років

Регіон	1 половина 2018 року		1 половина 2017 року		зміна портфеля, %
	розмір портфеля, млн. дол. США	кількість угод	розмір портфеля	кількість угод, млн. дол. США	
Америка	1 658 651,5	2 402	1 519 868,8	2 6030	9,1
Європа	421 773,2	540	468 074,2	785	-9,9
Африка/Середня та Центральна Азія	43 241,7	46	37 192,6	63	16,3
Азія та Океанія	218 489,6	619	263 197,7	854	-17
Японія	124 788,5	1 020	120 038,9	1 041	4

Джерело: розроблено автором на основі джерела [1]

Рис. 3. «Зелені кредити» по країнах у 2014 році, млрд. дол. США

Джерело: розроблено автором на основі джерела [2]

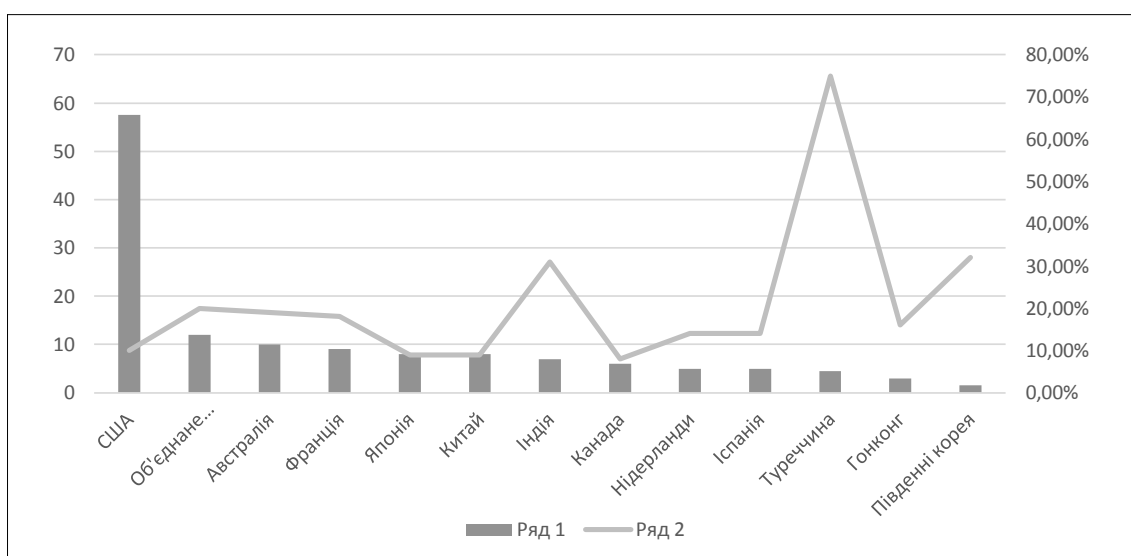

Рис. 4. Частка «зелених кредитів» ц загальному кредитному портфелі по країнах у 2014 році, млрд. дол. США

Джерело: розроблено автором на основі джерела [2]

рів), Об'єднаних Арабських Еміратах (більше 1 мільярда доларів).

Позичальники в Гані, Чилі, Індонезії, Мексиці та Бразилії отримали понад 600 мільйонів доларів.

Близько 40% інших країн, що розвиваються, отримали від 100 до 500 мільйонів доларів, а решта 60% отримали менше 100 мільйонів доларів.

Внутрішня частка «зелених кредитів» окремих країн як частка загальної суми виданих національних кредитів значно різняться в різних країнах. Хоча середній показник по всій країні становить 15%, існують сильні диспропорції, причому найбільше вони стосуються Туреччини, в якій частка «зелених кредитів» складає 72% (рис. 4).

Частка «зелених позик» у загальній сумі кредитів у Сполучених Штатах становить 14%, Великобританії – 20%, Австралії та Франції – 19%, Японії та Китаї – 12%, Індії – 30% [3].

Для кредитора важливо, щоби «зелені проекти» мали строк окупності до 10 років. Проекти, які мають більші строки окупності, збільшують ризики кредитора через невизначеність в стратегії сталого розвитку та можливих

витрат позичальника на капітальний ремонт обладнання та простоїв у виробництві, як наслідок, спричиняють неможливість обслуговувати борг.

Окрім оцінювання дохідності від проекту, кредитор має оцінити E&S (екологічні та соціальні ризики) проектів дегазації. «Зелене кредитування», на відміну від традиційних кредитів, включає ці дві складові. Оскільки підприємству важливо перш за все отримати дохід від свого проекту, роль контролера за E&S покладається саме на інвестора. Позичальник за допомогою додаткових умов та ковенант буде соціальною структурою потенційного проекту. До основних аспектів цих ризиків належать:

- відповідності проекту законодавчим вимогам;
- ділянка проекту;
- безпека людей (працівників, місцевих мешканців);
- охорона довкілля.

До документів, які має запросити кредитор в позичальника, належать звіт з оцінки впливу на довкілля та висновок з нього, звіт про громадське обговорення (залежно від країни), оцінка впливу на навколишнє середовище, дозвіл на роботи підвищеної небезпеки, дозвіл

на викиди забруднюючих речовин, документи на статус ділянки. Документи на статус ділянки відіграють для кредитора важливу роль через законодавство щодо будівництва електростанцій. У світовій практиці цільове призначення ділянки для полігонів не допускає будівництва електростанції, отже, позичальник має змінити цільове призначення ділянки, а саме приблизно 6–8 соток під неї.

Протягом останніх 5 років обсяг кредитування проєктів відновлюваної енергетики значно зріс. Поточна щорічна необхідність у кредитних коштах складає 600–800 млн. євро лише на території Євросоюзу.

В Україні ринок «зелених кредитів» почав зароджуватись із запровадженням останньої редакції Закону України «Про внесення зміни до Закону України «Про електроенергетику» щодо коефіцієнтів «зеленого» тарифу для електроенергії, виробленої з використанням альтернативних джерел енергії». Законом передбачена ставка за продаж електроенергії, виробленої за допомогою альтернативних джерел. Ставка залежить від року введення в експлуатацію електростанції:

– з 1 січня 2017 року вона становить 19 євроцентів/кВт*год.;

– з 1 січня 2020 року вона становить 13,6 євроцентів/кВт*год.;

– з 1 січня 2025 року вона становить 14,5 євроцентів/кВт*год.

Таким чином, від строку введення проєкту в експлуатацію залежить прибуток підприємства. В Україні кредитор не буде фінансувати проєкт, який будується з нуля. Позичальнику, особливо банку, необхідно застара під кредитні кошти. За середніх капітальних витрат на 0,5 МВт вони складуть 600 000,00 тис. євро. Для енергетичної компанії, яка щойно вийшла на ринок, важко відшукати майно чи майнові права на таку суму. Таким чином, «зелені проєкти» з енергетики фінансуються у два етапи. Перший етап зазвичай фінансує приватний інвестор або місцева громада, оскільки ці проєкти є іміджевими, на з них реально зробити гарну рекламу для інвесторів. Другий етап бере на себе кредитор в особі банку, який бере перш за все побудовану електростанцію у вигляді застави під кредит.

На ринку кредитування цей напрям включає фінансування проєктів не лише альтернативної енергетики, але й енергоефективності та ресурсозбереження. Для стимулювання попиту на продукт уряд впроваджує державні програми, які мають спростити та здешевити цей процес. Так, в Україні діють урядові програми, які реалізуються через державні банки.

До таких програм належать «теплі кредити», де уряд компенсує позичальнику до 40% суми кредиту (але не більше 14 тис. грн. на одну квартиру) для утеплення житла та заміни неефективного нагрівального обладнання на нове.

Для сфери бізнесу «зелене кредитування» передбачає цілий комплекс завдань отримання коштів. Так, за фінансування банківською установою будь-якого проєкту з підвищення енергоефективності чи ресурсозбереження фінансова установа запроваджує необхідні правила (ковенанти), які мають бути виконані підприємством під час кредитування. Да таких ковенант належать:

– запровадження стратегії енергоефективності на підприємстві;

– організація додаткового контролю за процесами, що призводять чи можуть призвести до погіршення екологічної ситуації;

– встановлення норм на шкідливі викиди для підприємств, що забруднюють навколишнє середовище.

Незважаючи на жорсткі умови кредитування, позичальники активно залучають фінансування через відсоткову ставку, яка для екопроєктів є нижче за ринкову приблизно на 1% на національному кредитному ринку.

Найбільші українські банки здійснюють кредитні операції за цим напрямом кредитування, але лідерами виступають державні банки. Так, їх «зелений кредитний портфель», наданий юридичним особам, на 2017 рік складає 20 млрд. грн., що становить 8,5% від їх загального портфеля. З 2016 року він збільшився майже втричі, що не демонструє жодна інша сфера кредитування.

Активним учасником розвитку національного ринку «зеленого кредитування» є Міжнародна фінансова корпорація. Нові процеси, що супроводжують екокредитування, приводять до появи нових ризиків. Метою IFC є розкриття продукту «зеленого фінансування» для банківських установ, аналіз усіх загроз та ризиків, з якими може зіштовхнутися кредитор під час кредитування. Використовуючи світовий досвід, експерти з IFC розробляють основні положення для продуктів «зеленого кредитування», орієнтовані на національні ринки країн, зокрема України.

Висновки. Збільшення екокредитування повністю відповідає цілям боротьби зі зміною клімату в рамках програми CCFF Світового Банку, а саме заміною традиційних шкідливих джерел енергетики. Розвиток кредитування цього сегменту також належить до Лісабонської стратегії зростання та зайнятості через розвиток виробництва з можливістю конкурувати з підприємствами вуглецевих технологій. Зростання ринку екокредитування відбуватиметься й надалі для диверсифікації енергетичних джерел. Для європейських країн та України це особливо важливо через ресурсну залежність від Російської Федерації.

Для країн Латинської Америки та Африки збільшення кредитування екопроєктів, а саме відновлювальних джерел енергії, викликане критичною екологічною ситуацією в регіоні. Так, через велику кількість сміттєзвалищ на території країн Латинської Америки ці проєкти вирішують відразу декілька проблем, таких як дегазація полігонів, приведення полігонів до прийнятного санітарного стану, збільшення частки виробленої альтернативним шляхом електроенергії, покращення умов праці робітників.

З дослідження ми зрозуміли, що сектор «зеленого кредитування» не може існувати без державної та міжнародної підтримки. Основу життя цього виду кредитування складають пільгові відсоткові ставки на кредити та розмір зеленого тарифу в кожній країні. З кожним роком ставка зеленого тарифу зменшується, тому підприємству необхідно якомога швидше розпочати свою діяльність та залучити кредитні кошти.

Список використаних джерел:

1. Global syndicated loans review – tompson reuters. 2018. 85 p.
2. Green Finance. A Bottom-up Approach to Track Existing Flows. IFC. 2017. 54 p.
3. Green loans, a tool to finance sustainable. 2017. URL: <https://www.bbva.com/en/green-loans-tool-finance-sustainable-development>.
4. Highlights of global financing flows. BIS Review. URL: https://www.bis.org/publ/qtrpdf/r_qt1503b.pdf.

«ЗЕЛЕНЕ КРЕДИТОВАНИЕ» КАК ВАЖНЫЙ ИНСТРУМЕНТ НА МИРОВОМ РЫНКЕ КРЕДИТНЫХ УСЛУГ

Аннотация. Формирование нового направления на мировом рынке кредитных услуг обусловлено мировыми экономическими и экологическими проблемами. Для борьбы с экологическими рисками международные организации внедряют стратегии и планы действий касательно повышения качества, безопасности и экологичности энергетических ресурсов. Для выполнения поставленных заданий возникает необходимость финансирования проектов, призванных решить глобальные и локальные проблемы. Мировой капитал аккумулируют финансовые учреждения, в частности банки, которые с помощью кредитования осуществляют перераспределение средств в различные сферы мировой экономики. Целью статьи является обзор мирового рынка «зеленого кредитования», что является эффективным инструментом финансирования проектов по альтернативной энергетике, повышения энергоэффективности и ресурсосбережения. Традиционные подходы к определению сущности рынка кредитования и его функций, которые базируются на аккумуляции и перераспределении капитала, не являются полными сегодня, когда к ним добавилась еще социально-экологическая функция, которая выражается в «зеленом кредитовании».

Ключевые слова: «зеленое кредитование», энергоэффективность, ресурсосохранение, мировой кредитный рынок, перераспределение капитала, финансирование проектов, банки.

“GREEN LENDING” AS AN IMPORTANT TOOL IN THE GLOBAL LOAN MARKET

Summary. The formation of a new direction in the world market of credit services is caused by global economic and environmental problems. To combat environmental risks, international organizations implement strategies and action plans that address the improvement of the quality, safety and environmental friendliness of energy resources. To accomplish its tasks, there is a need to finance projects that are designed to solve global and local problems. World capital accumulates financial institutions, in particular banks, which, through lending, reallocate funds to various areas of the world economy. The urgency of the paper is to develop the “green lending” market in developing countries, including Ukraine, with the support of international organizations such as the World Bank Group, and in particular the International Finance Corporation. This direction of lending opens new markets for lenders, through which global sustainable development strategies remain largely unsatisfied with the demand for borrowed funds. In addition to the new market, the lender opens new risks, which are not typical of other, usual for his credit projects. The purpose of the article is to review the global green loan market, which is an effective tool for financing alternative energy projects, energy efficiency and resource conservation. Through the review and analysis of the “green financing” market, we will uncover the main trends that the developing countries’ markets need to adapt, in particular the Ukrainian lending market. Traditional approaches to determining the nature of the lending market and its functions, based in particular on accumulation and redistribution of capital, are not complete at present, when added to them, yet the socio-ecological function, which is expressed in the “green lending”. Thus, there is a need to investigate the current state of the credit market, namely its “green lending” segment.

Key words: “green lending”, world market of credit services, safety and environmental friendliness of energy resources, banks, energy projects, lending market, international organizations.